

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**R. P. Maximiliani Sandaei E Societate Iesv Doctoris
Theologi Architectura Christiana**

Sandaeus, Maximilianus

Coloniae Agrippinae, 1653

3. Timor Seruilis. Filialis. Initialis. Quis-nam ex ijs sit Fundamentum Domus
Sapientiae.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-46065](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-46065)

terrenæ, non Jerusalem, civitatis cœlestis, Sed nos Fundamentum Domus Sapientiæ inter Timorum species inquirimus.

ARTICULUS III.

TIMOR

Servilis. Filialis. Initialis.

Quis-nam ex iis sit Fundamentum Domus Sapientiæ.

TIMOR SERVILIS dicitur, quo quis timet pœnas à Deo constitutas peccatoribus; atque ita movetur ad benè agendum, ut pœnas illas evadat. Seu, quo malum vitat, & bonum operatur, timore gehennæ, ne à Deo in hoc seculo, aut futuro puniatur. Oritur Timor iste non proximè, neque propriè ex amore DEI, sed ex amore sui, non tamen per se malo: quo nimirum quisque amat incolumitatem suam suaque commoda. Vocatur *Servilis*, quoniam mos servorum est, obsequi dominis non ex amore ipsorum, sed ex amore sui, ne vapulent, si non obsequantur. *Timor*, inquit Augustinus, Conc. 25. in psal. 118. *quo non amatur iustitia, sed timetur pœna, Servilis est.*

TIMOR FILIALIS est ille, quo quis timet offendere DEUM, & ideò non audet ejus transgredi præceptum, ne gratiâ ejus excidat. Nascitur ex amore DEI filiali, qualis cernitur in bonis filiis erga parentes, quos metuent offendere. A. D. Augustino in psal. cxviii. exponente illud *Confige timore carnes meas*, vocatur *Castus*. Clarè S. Dorotheus: doctrina 4. *Quàm primum filius ad virilem & prudentem ætatem perrenerit, voluntatem & mandata patris sui præcipit, non timore, ne cadatur; neque concupiscentia, ut mercedē,*

aut

aut stipendium ab eo capiat, sed quia illum diligit, veneratur & colit. & caritatem unice observat. Qui huiusmodi est. jam audire meretur: non es servus, non mercenarius, sed filius & heres.

TIMOR INITIALIS est, quo quis ita timet offensivam DEI, ut simul etiam timeat pœnam: & idcirco est Timor filialis imperfectus; vel Timor mixtus ex filiali, & servili. Quare, cum Tectum ædificii spiritualis aliquantione sit Timor filialis, ut suo loco demonstrabitur; & Fundamentum tantùm, Timor servilis, ut mox patebit, de tecto & fundamento participabit Initialis. DICATUR igitur, inter Timoris species, Fundamentum simpliciter esse illum, qui vocatur *Servilis*: à D. Basilio nominatus *Isagogicus*, seu introductorius. Sed Fundamentum, ut nuper de Humilitate probabam, secundarium, & non nisi indirectè, ac dispositivè, removendo præsumptionem, arrogantiam aut superbiam, quæ impedit ædificationem, & collocationem fundamenti primarii, quod est Fides. Certè, vix ullus fundamentum Fidei suo in fundo ponit, nemo penè, aut ordinariè nemo, iustificationis palatium erigit, communi modo nemo ædificat Domum Sapientiæ, nisi Timore servili solum suum præparaverit. Atq; de hoc Timore interpretor celeberrimè illud dictum, *Initium Sapientiæ Timor Domini*. Quod de Servili intellexerunt antiquissimi & gravissimi Patres, tanto consensu, ut contra velle asserere, temerarium videri possit. Sic enim docent, Clemens Alexandrinus, (a) Basilii, (b) Nazianzenus, (c) Hieronymus, (d) Augustinus; (e) Bruno, (f) Theodoretus, (g) Salonius, (h) Beda, (i) Eorundem sensu accipio τὸ *Initium*, ut idem sit, quod primum elementum, fons, radix, & secundum archæ-

Etionicam,

(a) lib. 2. Strom. (b) homil. 9. in psal. 33. (c) Nicetas comm. in Gen. 2. de Pasch. Nazianz. (d) in 1. cap. Malach. (e) in cap. 1. Prou. tract. 9. (f) in psal. 119. (g) in psal. 110. (h) in 1. Prou. (i) in 1. Prou.

etoniam, *Fundamentum Sapientie*: ut superius est satis declaratum. Et ne lateret ambiguitas in vocabulo Hebraico *רֵשִׁיִת* *reschith*, Eccl. 1.16. *Initium Sapientie*, Latine vertitur: & Proverbiorum 1.7. *Timor Domini principium Sapientie*. Iterum Proverbiorum 19.10. *Principium Sapientie Timor Domini*: ubi non est *reschith*, ut in priori loco, sed *רְחִלָּת* *thehillath*; quæ vox non significat unquam principatum, aut primitias, sed simpliciter, ac propriè dictum in ordine vel loci, vel temporis initium, quod veteres vocabant *incipium*. Est igitur sensus, secundum litteram, moribus informandis accommodatus: Veram, perfectamque Sapientiam, quæ est virtutum omnium in unam veluti Domum conformatarum apta ad inhabitandum dispositio, non inchoari à multa variaque lectione, non à multiplici rerum cognitione, non à vehementi animi contentione, aut ab acutâ speculatione, non à peregrinatione, à linguarum peritia, à nationum procul distitarum notitia, ab artium scientiarumque investigatione, sed à Timore Domini, & eo signatè, qui dicitur *Servilis*. Hunc esse substructionem Fidei, hunc *Magogen* ædificationis spiritualis, denique, hunc esse *Fundamentum Domus Sapientie*. Tunc ædificare incipimus, quando *DEUM* universorum *Judicem*, & quas inobedientibus, ingratis, prævaricatoribus minatus est pœnas, incipimus metuere.

Quomodo Timorem Servilem esse salutis initium & fundamentum, præter nominatos PP. scribunt Philo Carpathius, & Severianus commentario in Cantic. cap. VIII. Vulgatum est illud Augustini libro de catechizandis rudibus: *Rarissimè accidit, immò, ferè nunquam, ut quisquam veniat volens fieri Christianus, qui non sit aliquo DEI Timore percussus: quo illo? Servili.* Quod si Christianus in fide firmus, meditetur conversionem ad vitam perfectam,

Apo-

Apostolicam, religiosam; iterum à *Timore Servili* sumitur exordium. Sic Joannes Cassianus, cujus hæc est sententia lib. iv. Institut. Monasticar. cap. 39. *Per Timorem DEI & initium conversionis, & vitiorum purgatio, & virtutum custodia his, qui imbuuntur ad viam perfectionis, acquiritur.* Illorum sunt voces, quæ fidelium apud Prophetam (a) prolata, probataque, *A timore tuo concepimus, & peperimus spiritum salutis.* Denique verissimum est illud Ecclesiastici. (b) *Qui timet DEUM convertetur ad cor suum.* Itaque initium conversionis, ut benè dixit Cassianus, nempe, ad vitam perfectam, ad statum religiosum, ad Monachatum, ad cœnobium, ad eremum, est Timor: non dixit est desperatio. Desperatio pendulum facit ex furca vel arbore, cum Juda, non Monachum in solitudine aut cella cum Francisco. Falsum est istud popelli, & blasphemum, si universè intelligatur. Desperatio facit Monachum: & illa potissimum desperatio, quam vulgus insinuat, de opulenta aliqua sponsa ducenda. Scilicet! desperatio de consequendo illius consortio, & cū illa individua vitæ societatem ineundâ, quam bona ne an mala, dolosa an fidelis, trux venefica, an amabilis & pacifica sit futurum ignoras, quæ fortè te ad extremam calamitatem redeget, omnium tibi futura malorum causa, nullius boni sit satis, ut prudentem æterno religionis includat carceri, quæ hæc insania? Non desperatio de sponsa, sed Timor Judicis & gehennæ implet monasteria ac solitudines. *Initium Sapientiæ Timor Domini. Fundamentum Ædificii spiritualis Timor est, non desperatio.*

(a) Isa. xxvi, secundum lxx. (b) Eccl. xxi. 7.